

# Voorlezen

## Inhoud

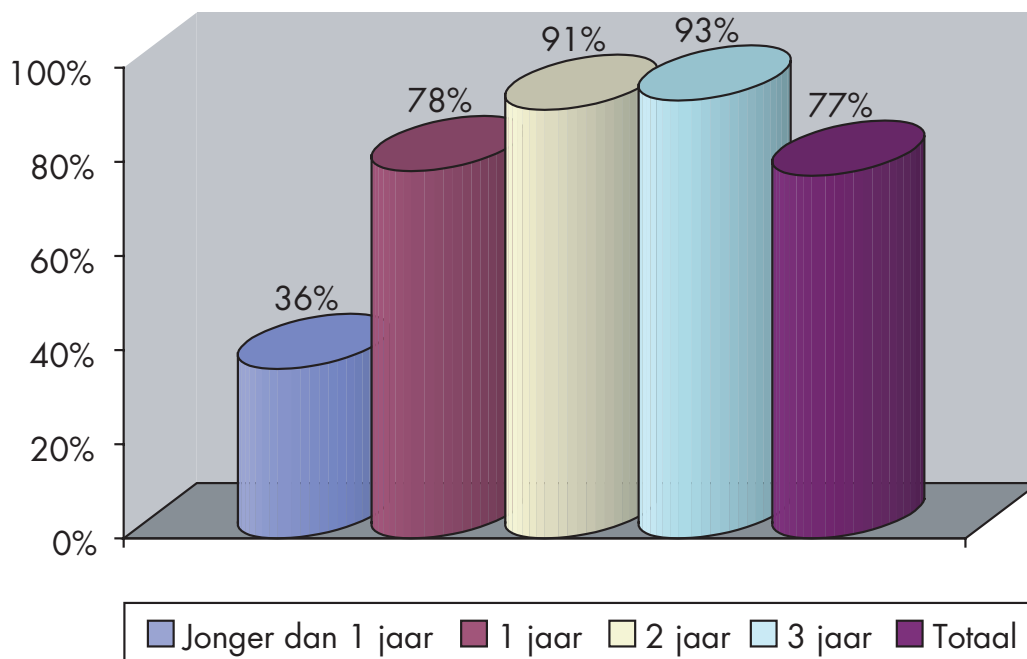
|   |    |
|---|----|
| Voorlezen stimuleert de taalvaardigheid | 2  |
| Voorlezen en laaggeletterde ouders      | 5  |
| Boekenpret                              | 6  |
| De Voorleesvogel                        | 7  |
| Voorleestips                            | 8  |
| Bruikbare Materialen                    | 11 |



## Voorlezen stimuleert de taalvaardigheid

Uit onderzoek van het NIPO (2001) in opdracht van Stichting Lezen blijkt dat kinderen tot één jaar nog nauwelijks worden voorgelezen. De ouders van deze kinderen geven aan dat zij niet voorlezen omdat het kind te jong is of omdat de ouders zelf niet van voorlezen houden. Met name dit laatste antwoord zou kunnen duiden op leesproblemen van de ouders. Kinderen tussen de één en twee jaar worden veel vaker voorgelezen. Vanaf twee jaar worden de meeste kinderen voorgelezen: negen van de tien kinderen. Dat neemt niet weg dat er nog altijd ongeveer 14.000 driejarige kinderen niet voorgelezen worden. U zou zich in de voorlichting over voorlezen vooral kunnen richten op de kinderen van 0-2 jaar.

*Leest u uw kind wel eens voor? (Basis: Kinderen tot en met 3 jaar in het gezin, n=519)<sup>1</sup>*



Voorlichting over taalontwikkeling en taalstimulering is langzamerhand een integraal onderdeel van uw werk geworden. Het feit dat voorlezen en het praten over het verhaal een waardevolle bijdrage levert aan de taalontwikkeling en de leesvaardigheid van een kind, is evident. Daarnaast is voorlezen belangrijk voor het contact en de communicatie tussen ouder en kind.

<sup>1</sup> Bron: NIPO, 2001



***Uitspraak van een dochter***

*Een laaggeletterde moeder vertelde dat haar dochtertje haar min of meer naar de les [een alfabetiseringscursus] had gestuurd. Het meisje had vaak gevraagd of haar moeder iets kon voorlezen. Toen ze moest vertellen dat ze dat niet kon, had het meisje gezegd: "Jij kunt ook niks, mama."*

Er is minder kans op leesproblemen als ouders jonge kinderen voorlezen. Jonge kinderen die worden voorgelezen ontwikkelen van jongs af aan het begrip van geschreven taal en raken vertrouwd met boeken. Niet alleen de woordenschat wordt gestimuleerd maar ook het begrip van zinnen en verhalen en de manier waarop verhalen zijn gestructureerd. Verhalen lokken bovendien taalgebruik uit. Kinderen willen graag over het verhaal en hun eigen ervaringen praten.

Voorlezen maakt kinderen nieuwsgierig en dat is een goede voorbereiding op de taken die het kind later op school gaat uitvoeren.

Om kinderen zoveel mogelijk te laten profiteren van het voorlezen, zijn twee aspecten van belang:

**1. Herhaling**

Wanneer een verhaal een aantal keren voorgelezen wordt, blijven de nieuwe woorden en de verhaalstructuur hangen. Het kind wordt door de herhaling bevestigd in wat het inmiddels weet.

**2. Interactief voorlezen**

Door te praten over het verhaal en het verhaal te koppelen aan de eigen ervaring, worden de kinderen betrokken bij het verhaal en leren ze er het meest van. Ze leren relaties leggen tussen het verhaal en hun eigen wereld waardoor denkprocessen gestimuleerd worden. Belangrijk is dat de reacties van de ouder inhoudelijk aansluiten bij wat het kind zegt en dat de ouder het kind als volwaardig gesprekspartner ziet, die ook het gesprek kan sturen. De ouder probeert de intenties van de uitingen van het kind te achterhalen om adequaat te kunnen reageren. Als een kind onduidelijk praat, kunnen de prenten in het boek of voorwerpen waar het kind naar kijkt helpen om te begrijpen wat het bedoelt.

<sup>2</sup> Uit: Jeanne Kurvers. *Met ongeletterde ogen. Kennis van taal en schrift van analfabeten.* Amsterdam: Aksant, 2000. ISBN 90 5260 057 0.



Uit onderzoek<sup>3</sup> blijkt dat niet alle kinderen als vanzelf profiteren van voorlezen. Voor kinderen met een taalachterstand zijn prentenboeken vaak te moeilijk. In de verhalen komen te veel onbekende woorden voor waardoor het verhaal niet begrepen wordt. Ook hebben deze kinderen weinig ervaring met verhalen, waardoor ze moeite hebben met het volgen van de verhaalstructuur. Herhaling is voor deze kinderen extra belangrijk. Zij leren pas iets van het verhaal als ze het verhaal minstens zes keer horen. Hoe meer ervaring kinderen hebben met voorlezen, hoe minder herhaling nodig is. Actieve betrokkenheid van de ouders blijft belangrijk, maar de herhaling kan ook via andere media zoals televisie, video en cd-rom's. Bij verschillende peuterboeken zijn video's beschikbaar waarop het verhaal wordt voorgelezen en ondersteund met animaties gebaseerd op de prenten uit het boek. Verder bleek dat kinderen vooral leerden van cd-rom's waarop de gebeurtenissen in het verhaal ondersteund werden met visuele en auditieve effecten.

Bij heel jonge kinderen kunnen de verhalen ook afgewisseld worden met rijmpjes en liedjes. Door deze te koppelen aan rituelen zoals de maaltijd (Smakelijk eten, smakelijk eten, hap hap hap) of het naar bed gaan (Slaap kindje slaap) is er automatisch veel herhaling. Ook het voorlezen kunnen ouders koppelen aan vaste momenten op de dag, zoals een verhaaltje voor het slapengaan.

<sup>3</sup> Verhallen, Bus en de Jong (2004)



## Voorlezen en laaggeletterde ouders

Voorlezen aan kinderen vanaf de babyleeftijd draagt bij aan het voorkomen van laaggeletterdheid. Ouders die zelf laaggeletterd zijn, zijn onvoldoende in staat hun kinderen voor te lezen en missen het vertrouwen en de vaardigheid een verhaal aan de hand van de illustraties te vertellen.

Toch kunnen ook zij met hun kinderen bezig zijn met boeken. Bij prentenboeken is het gedrukte woord niet noodzakelijk om toch te kunnen 'lezen'.

### **Wat kunnen ouders doen, die niet of niet goed kunnen lezen?**

- Zij kunnen met hun kind een prentenboekje pakken en benoemen wat er op de plaatjes staat: mensen, dieren, planten, dingen, vormen, kleuren. Het is goed als zij aanwijzen wat zij benoemen.
- Zij kunnen een boekje uitkiezen dat zij met hun kind willen lezen. Zij bekijken eerst zelf de plaatjes en benoemen wat zij zien. Zij vertellen hardop aan zichzelf wat er gebeurt. Pas daarna vertellen zij dit aan hun kind, terwijl ze samen de plaatjes bekijken. Zij wijzen aan wat ze vertellen. Het is wel belangrijk dat zij goed onthouden wat zij hun kind vertellen, want jonge kinderen horen graag meerdere keren hetzelfde verhaal.

Aan ouders met lees- en schrijfproblemen wordt onder meer geadviseerd hulp in te schakelen: een oudere broer of zus, een ander familielid of een buurvrouw kan voorlezen. Uiteraard blijft het belangrijk dat ook de ouder stapsgewijs de vaardigheden opdoet en het vertrouwen krijgt om met het eigen kind een boek te bekijken en te lezen. U kunt hen wijzen op cursussen, zoals beschreven in het hoofdstuk 'Laaggeletterdheid'. Een stimulerende leesomgeving voor een kind doorbreekt de mogelijke overdracht van laaggeletterdheid van ouder op kind.





*Boekenpret* is een bibliotheekprogramma dat jonge kinderen en hun ouders laat ontdekken dat je veel plezier aan voorlezen kunt beleven. *Boekenpret* is vanaf 1991 met subsidie van *Stichting Lezen* opgezet door *Sardes* in nauwe samenwerking met een drietal ontwikkellocaties. In 1998 heeft *Sardes* de begeleiding en coördinatie overgedragen aan de *Vereniging van Openbare Bibliotheken* en de *Provinciale Bibliotheekcentrales*.

Alle producten binnen dit project zijn herkenbaar vormgegeven. Wie vertrouwd is geraakt met de *Boekenbeer* op het consultatiebureau, zal hem ook herkennen in de bibliotheek en later op de peuterspeelzaal. De *Boekenbeer* moet daarbij steeds de associatie met voorlezen en boeken opleveren, zowel bij de kinderen als de ouders. Naast een handleiding en een tippenboek (in verschillende talen) zijn er veel ondersteunende producten ontwikkeld, zoals een kartonnen wandplaat, een mobile, cd's, DVD's, rammel-, bad-, glim- en voelboekjes en vingerpopjes.

Lezen stimuleert niet alleen de verbeelding en de creativiteit maar levert een positieve bijdrage aan de taalontwikkeling van het jonge kind. Dit vergemakkelijkt de aansluiting op het (lees)onderwijs en stelt het kind in staat zich te ontwikkelen tot een goede lezer.

Uit een inventarisatie van *Stichting Lezen* en *ActiZ* blijkt dat *Boekenpret* van alle leesbevorderingsprogramma's het meest gebruikt wordt op consultatiebureaus. De manier waarop *Boekenpret* wordt uitgevoerd, is divers.

*Boekenpret* is een op maat gesneden, gestructureerde aanpak. Per locatie kan u een keuze maken uit activiteiten en materialen. Het aantal organisaties en instellingen dat bij de uitwerking een rol speelt kan wisselen. Voor veel gemeenten heeft de gezamenlijke aanpak binnen *Boekenpret* een belangrijke meerwaarde. Concreet betekent die gezamenlijke, brede aanpak dat consultatiebureaus, bibliotheken, scholen, peuterspeelzalen en andere instellingen voor kinderopvang nauw samenwerken. Meer informatie: [www.boekenpret.nl](http://www.boekenpret.nl).





De *Voorleesvogel* is een multimediaal voorleesprogramma voor kinderen in de voor- en vroegschoolse periode (van 0 tot 6 jaar), ouders en professionals. Het is een project van de bibliotheken van de vier grote steden: Amsterdam (*Openbare Bibliotheek Amsterdam*), Den Haag (*Dienst Openbare Bibliotheek Den Haag*), Rotterdam (*Bibliotheek Rotterdam*) en Utrecht (*Gemeentebibliotheek Utrecht*). Stichting Lezen heeft het project mede mogelijk gemaakt.

De *Voorleesvogel* heeft tot doel de taalvaardigheid en het leesplezier van jonge kinderen en hun ouders te stimuleren, door bijvoorbeeld gedurende een periode van vier tot zes weken wekelijks een rugzakje mee naar huis te geven met een boek en video. Daarnaast ondersteunt het professionals in het onderwijs, welzijn en educatie.

De *Voorleesvogel* bestaat uit:

- De DVD *De Voorleesvogel* voor ouders en opvoeders;
- De Voorleesvogel-activiteiten (praktische handleidingen) voor jonge kinderen, ouders en professionals, in de instelling en de bibliotheek;
- De website [www.voorleesvogel.nl](http://www.voorleesvogel.nl) voor professionals met actuele informatie over voorlezen, taalontwikkeling en ouderbetrokkenheid, en over het *Voorleesvogel*-programma.

Op ouderbijeenkomsten wordt de *Voorleesvogelfilm* gebruikt om te praten met ouders over het belang van voorlezen.

De DVD van *VoorleesVogel* is als onderdeel van het project in opdracht van *Bibliotheek Rotterdam* geschreven en geproduceerd door *EEZEE media & educatie*. Een exemplaar vindt u in deze map.



Voorlezen is voor een kind heel belangrijk. Het is gezellig, maar ook van groot belang voor de ontwikkeling van het kind. Dat geldt voor jonge kinderen, maar zeker ook voor oudere kinderen.

## Waarom is het zo belangrijk om te zingen, te vertellen of voor te lezen?

- Omdat dat knusse en gezellige momenten oplevert.
- Omdat het gevoel voor taal daardoor spelenderwijs ontwikkeld wordt.
- Omdat de wereld van jonge kinderen daardoor uitgebreid wordt.
- Omdat het kinderen helpt om alle nieuwe indrukken en gevoelens te verwerken.
- Omdat het de fantasie stimuleert.

En wanneer kinderen iets ouder zijn:

- Omdat het de luistervaardigheid en het concentratievermogen helpt ontwikkelen.
- Omdat het stimuleert mee te denken over hoe je problemen aan kunt pakken.
- Omdat het een gunstig effect heeft op het zelf leren lezen.
- Omdat het kinderen vertrouwd maakt met allerlei soorten verhalen en verhaalpatronen.

## Vanaf welke leeftijd?

- Voor een baby kunt u zingen of hardop vertellen waar u mee bezig bent.
- Al vlug volgt het bekijken van eenvoudige platen in stoffen of hardkartonnen babyboekjes, waarbij u van alles kunt vertellen.
- Weer later kunt u een kort verhaaltje voorlezen, dat in de loop van de tijd steeds wat ingewikkelder kan worden.

En wanneer ze iets ouder zijn:

- Blijf voorlezen ook nadat een kind zelf heeft leren lezen. Het kan de afstand overbruggen tussen wat een kind (technisch) aankan en wat het graag zou willen lezen.
- Blijf juist voorlezen aan kinderen die nog moeite hebben met de techniek van het lezen. Het is belangrijk dat zij lezen blijven associëren met iets wat leuk is.

## Wanneer kunt u het beste voorlezen?

- Zingen voor een baby kan de hele dag: tijdens het badje, het verschonen, het voeden, maar ook wanneer de baby niet in slaap kan komen of zich verveelt in de box.
- Voorlezen aan peuters en kleuters kan 's middags en 's avonds voor het slapengaan.
- Of 's morgens vroeg, wanneer de andere huisgenoten naar school of werk zijn gegaan.



- Wanneer u een moment van rust wilt inlassen (als een kind erg actief is geweest, veel indrukken heeft opgedaan).
- Wanneer een kind wat extra aandacht nodig heeft, omdat het hangerig of ziek is.
- Wanneer u merkt dat een kind zelf nog moeite heeft met lezen.

### Waar kunt u het beste voorlezen?

- Thuis, op de rand van het bed, op de bank of op de grond, op kussens, aan tafel of in de tuin.
- Onderweg, in de trein of in de auto.
- In de wachtkamer van de dokter, het consultatiebureau of bij de kapper.

### Hoe vindt u geschikte voorleesboeken?

- Laat u adviseren door een medewerker van de bibliotheek of de (kinder)boekwinkel.
- Kijk eens in de gespecialiseerde gidsen: in de Peuterboekengids worden erg veel boeken voor jonge kinderen besproken, handig ingedeeld naar leeftijd en onderwerp. En bij een aantal boeken worden leuke leestips gegeven. Voor oudere kinderen is er de Gids Boek & jeugd 4-12 . De gidsen worden uitgegeven door uitgeverij Biblion. Ze zijn te vinden in de bibliotheek en te koop in de boekhandel. Ze zijn ook online beschikbaar: [www.boekenjeugdguids.nl](http://www.boekenjeugdguids.nl).

### Wat maakt een boek tot een goed voorleesboek?

- Belangrijk is vooral dat de tekst goed in het gehoor moet liggen: niet te lange en ingewikkelde zinnen, maar ook niet te korte.
- Er moet variatie zijn in woordgebruik, klankrijk taalgebruik, grappige woorden en klanknabootsingen.
- Het taalgebruik moet beeldrijk zijn, zodat kinderen zich een voorstelling kunnen maken van wat er voorgelezen wordt.
- Van een boek voor oudere kinderen moeten de hoofdstukken niet te lang zijn en een afgerond geheel vormen. Het slot van het hoofdstuk moet zo zijn dat met spanning naar het vervolg zal worden uitgekeken.
- Het verhaal moet een duidelijke structuur hebben; de gebeurtenissen moet elkaar logisch opvolgen.
- Het verhaal moet uitnodigen tot meedenken, -voelen en -beleven. Het moet zo zijn opgebouwd dat de luisteraar nieuwsgierig blijft naar wat er verder zal gebeuren.
- De tekst moet uitnodigen bij het voorlezen wat variatie in toon, stemhoogte, volume aan te brengen. Levenschte dialogen nodigen uit met stemmetjes te werken.
- Humor en spanning vergroten de betrokkenheid, werken ontspannend en bevrijdend. Humor is het middel om een gevoelig verhaal hanteerbaar te houden.



**Hoe maak je het voorlezen tot een succes?**

- Probeer een boek uit te kiezen dat past bij de ontwikkeling en belangstelling van een kind.
- Lees het boek zelf eerst een keer (gedeeltelijk) door.
- Ga in op het verzoek hetzelfde boek nog een keer voor te lezen (en desnoods nog een keer en nog een keer).
- Zorg dat er rust is en weinig afleiding.
- Vertel vooraf in het kort iets over de inhoud van het verhaal.
- Lees rustig en duidelijk de tekst voor. Maak daarbij gebruik van de mogelijkheden van uw stem, maar maak er geen toneelstukjes van.
- Maak tijdens het voorlezen af en toe gebaren om de woorden te omlijsten.
- Breng tijdens het voorlezen af en toe bewust een pauze aan.
- Wanneer duidelijk is dat de aandacht verslapt, stop dan met voorlezen. Kies een ander moment, of een ander boek.
- Let op hoe u het boek vasthoudt. Laat uw gezicht er niet achter verdwijnen.

Deze Voorleestips zijn onderdeel van [www.peuterboekenplein.nl](http://www.peuterboekenplein.nl) waar ook informatie te vinden is over geschikte voorleesboeken, schrijvers en (voorlees)projecten.



# Bruikbare Materialen

- **De magie van het voorlezen** van Wilma van der Pennen.  
Dit boek staat vol wetenswaardigheden voor ouders en andere opvoeders over het hoe en waarom van het voorlezen. Met een uitgebreide lijst van boekentips, onderverdeeld naar leeftijd en genre. Vraag ernaar in de bibliotheek.
- **Draaiboek voor de invoering van Boekenpretbaby, de babycomponent van het Boekenpret programma in de jeugdgezondheidszorg**  
Stichting Lezen, Z-org, Thuiszorg kop van Noord Holland, Augustus 2005 (zie: [www.Z-org.info](http://www.Z-org.info))
- **DVD Voorleesvogel**  
Voor eventuele nabestellingen kunt u contact opnemen met Biblion Uitgeverij, Postbus 437, 2260 AK Leidschendam, 070 3377733.

## Websites

- [www.actiz.nl](http://www.actiz.nl)  
JGZ-perspectief Themanummer taalstimulering, februari – 2005 uitgegeven door Z-org.
- [www.aladin.bibliotheek.nl](http://www.aladin.bibliotheek.nl)  
Digitale vraagbaak voor ouders en medewerkers consultatiebureaus
- [www.boekenjeugdids.nl](http://www.boekenjeugdids.nl)  
Recent verschenen boeken voor baby's en peuters
- [www.boekenpret.nl](http://www.boekenpret.nl)  
Boekenpret is een methode om jonge kinderen en hun ouders te laten ontdekken dat je veel plezier kunt beleven aan voorlezen.
- [www.bookstrust.org.uk](http://www.bookstrust.org.uk)  
Bookstart: succesvol nationaal lees- en boekpromotieprogramma in Engeland waarbij baby's en dreumesen bij de gezondheidsconsulten een voorleespakket krijgen. Het is gewenst dit project in Nederland op te starten.
- [www.denationalevoorleesdagen.nl](http://www.denationalevoorleesdagen.nl)  
Campagne voor alle kinderen die nog niet zelf kunnen lezen
- [www.leesplein.nl](http://www.leesplein.nl)  
Praktische voorleestips



- [www.nbdbiblion.nl](http://www.nbdbiblion.nl)  
Leeskraam: tijdschrift over lezen met 0-6 jarigen van uitgeverij NBD  
Biblion
- [www.peuterboekenplein.nl](http://www.peuterboekenplein.nl)  
Lijsten van boektitels op thema
- [www.sardes.nl](http://www.sardes.nl)  
Taallijn: prototypes van projectbureau Sardes en het expertisecentrum  
Nederlands, veelal ingezet door vve-peuterspeelzalen om de taalontwik-  
keling van kinderen te bevorderen. Uitgangspunten taallijn zijn opgeno-  
men in Boekenpret.
- [www.voorleesvogel.nl](http://www.voorleesvogel.nl)  
De Voorleesvogel: multimediacproject ontwikkeld door de vier grote ste-  
den, deels gericht op voorscholen, deels op voorlichten van ouders over  
voorlezen, bevat ROC-module en DVD. Een exemplaar van de DVD treft  
u in deze map aan.

